

صرفه جویی در مصرف سوخت، افزایش راندمان، کاهش آلودگی هوا و توسعه ظرفیت شبکه برق

در گرو حل مشکلات قراردادهای بیع متقابل

افزودن بخش بخار به نیروگاه‌های گازی و تبدیل آن‌ها به سیکل ترکیبی از طریق افزایش راندمان و صرفه‌جویی در مصرف سوخت دارای منافع متعدد در سطح بخشی و ملی است. کمبود گاز و برق از جمله بحران‌های فعلی بخش انرژی کشور است که طبق پیش‌بینی‌ها در آینده تشدید خواهد شد و امنیت این بخش و کشور را مورد تهدید جدی قرار می‌دهد. در کنار این مشکل، آلودگی شهرهای بزرگ نیز بحرانی جدی در محیط زیست و رفاه مردم ایجاد کرده است. در چنین شرایطی بهترین شیوه بالا بردن بهره‌وری در استفاده از سوخت، سرمایه‌گذاری برای ارتقای راندمان نیروگاه‌ها می‌باشد که یکی از مراکز اصلی مصرف‌کننده سوخت (گاز، گازوییل و مازوت) هستند. در نتیجه هرگونه طرح ارتقای راندمان در شرایط فعلی تامین‌کننده منافع ملی است و باید با جدیت پی‌گیری شود. ضمن آنکه احتمال افزایش ظرفیت شبکه برق با سرمایه‌گذاری غیر دولتی از طریق توسعه نیروگاه‌های موجود در شرایط فعلی صنعت برق و مشکلاتی که در این صنعت وجود دارد، به مراتب بیشتر از ساخت نیروگاه‌های جدید است.

بر اساس اطلاعات دریافتی از ۶ نیروگاه غیر دولتی که در این بخش سرمایه‌گذاری کرده‌اند (مجموعاً ۱۵ واحد بخار)، اصل سرمایه‌گذاری صورت گرفته در قراردادهای بیع متقابل مجموعاً ۱۹۸۰ میلیون یورو بوده است. با اجرای این پروژه‌ها، ۲۲۶۰ مگاوات به ظرفیت نامی شبکه برق کشور افزوده می‌شود که بیش از ۸۰ درصد آن محقق شده و نیز تا تاریخ تهیه گزارش، بر اساس اطلاعات نیروگاه‌هایی که با توجه به زمان بهره‌برداری تاییدیه سوخت صرفه جویی شده خود را دریافت کرده‌اند، ۳۴۳۱ میلیون لیتر صرفه جویی سوخت از این محل صورت گرفته است.

سرمایه‌گذاری برای توسعه نیروگاه‌ها از طریق افزودن بخش بخار در قالب قراردادهای بیع متقابل و چگونگی بازگشت سرمایه در این روش، ابتدا در بند ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۲ مطرح شد. در آئین‌نامه اجرایی این بند تصریح شده است به منظور تعیین میزان سوخت منظور شده در قرارداد (با رعایت سقف موضوع این ماده)، دوره بهره‌برداری به گونه‌ای محاسبه می‌شود که **ارزش سوخت بر اساس قیمت فوب خلیج فارس** که توسط وزارت نفت اعلام می‌شود **در زمان عقد قرارداد، بتواند اصل سرمایه‌گذاری را پوشش دهد**. بخش غیر دولتی باید متعهد گردد میزان برق مندرج در قرارداد را بدون دریافت وجه در اختیار شرکت توانیر قرار دهد.

با این وجود قراردادهای بیع متقابل در اجرا و عمل با مشکلاتی رو به رو شد که مهمترین آن‌ها عبارتند از: عدم پیش‌بینی منابع مورد نیاز برای بازپرداخت سوخت صرفه جویی شده نیروگاه‌ها متناسب با تعهدات قراردادی از سوی سازمان برنامه و

بودجه در لوایح بودجه سنواتی؛ عملیاتی نبودن ساز و کار تحویل نفت به سرمایه‌گذاران و عدم پی‌گیری و همکاری سازمان برنامه و بودجه در اعلام میزان سوخت صرفه جویی شده اعلامی توسط وزارت نیرو به شرکت ملی نفت ایران؛ عدم صدور حواله نفت از طرف شرکت ملی نفت ایران؛ خروج قراردادهای از حالت بیع متقابل و ریالی شدن قراردادهای در حالیکه سرمایه‌گذاری انجام شده ارزی است؛ لحاظ نکردن جریمه برای تاخیر در انجام تعهدات وزارت نیرو و وزارت نفت در قراردادهای بیع متقابل؛ نوسانات ناهمگن قیمت ارز و قیمت نفت و به علاوه همزمان نبودن دوره درآمد حاصل از بیع متقابل با زمان تحویل حواله یا پرداخت وجه معادل آن که می‌تواند توان بازپرداخت وام را تحت الشعاع قرار دهد.

همچنین در ماده ۱۰ الحاقیه قرارداد بیع متقابل اشاره شده است که اگر مبالغی در بودجه از طریق تبصره ۱۴ و یا سایر ردیف‌های بودجه سالانه برای پرداخت به نیروگاه‌ها پیش‌بینی گردد، مبلغ مذکور بر اساس نرخ تسعیر سامانه نیما بانک مرکزی در زمان پرداخت محاسبه و از مطالبات کسر می‌گردد. این در شرایطی است که بخش عمده‌ای از هزینه‌های صورت گرفته جهت احداث نیروگاه از طریق ارز آزاد که در حدود ۲۰٪ بیش از قیمت ارز در سامانه نیما می‌باشد، صورت پذیرفته است.

مجموع این موارد رغبت سایر سرمایه‌گذاران را برای توسعه بخش بخار نیروگاه‌ها از بین برده است. از آنجا که حل مشکل قراردادهای بیع متقابل نیز مانند بسیاری از مشکلات دیگر در تولید برق نیازمند قانون‌گذاری جدید نیست، انتظار می‌رود با از میان برداشتن موانع اجرایی این قراردادهای به توسعه ظرفیت‌های نیروگاهی و ایجاد منافع ملی کمک شود.

اعلام رسمی مقدار حجم و مبلغ معادل سوخت صرفه جویی شده نیروگاه‌ها توسط سازمان برنامه و بودجه به وزارت نفت (شرکت ملی نفت ایران) به صورت ارزی و بر اساس قیمت فوب خلیج فارس؛ صدور حواله‌های نفتی از سوی شرکت ملی نفت ایران به نام سرمایه‌گذار و یا فروش آن از طریق شرکت ملی نفت ایران و پرداخت مبالغ ارزی آن به سرمایه‌گذاران نیروگاه‌ها (ترجیحاً در داخل کشور) جهت تسویه بدهی به بانک‌ها و صندوق توسعه ملی (در صورتی که صندوق توسعه ملی بازپرداخت ریالی را بپذیرد، دریافت معادل ریالی هم مورد تایید است) و اصلاح سقف مبلغ قراردادهای بیع متقابل تا مبلغ سرمایه‌گذاری صورت گرفته، به عنوان راهکارهای حل مشکل قراردادهای بیع متقابل پیشنهاد می‌شوند.